

על המזוודות

ראשל צוקרמן

ציאת סוריה

ילדי בית הספר "תלמוד תורה" בביתא בחלב על הקיר דול מפלגת הבת"ש השולחית.

A classroom in Aleppo Talmud Tora School. Note the Baath Party flag on the wall.

לירות ולחשוב דמי השכר, ומרוויח בין 4,000 ל-5,000 לירות, כי אני רופא מתחיל. ורוץ מזה, לרופאים ישראליים יש בעיה מיוחדת: אסור לנו להתמחות בתחום מספצי, ולכן יהודי יכול להיות רק רופא כללי. למרות זאת, בקהילה היהודית מספר גדול של רופאים, יחסית לגודלה באוכלוסיה.

■ ■ ■

בשעות הערב יצאתי עם איברהים למיפציה קטנה במרכז שכונת זאמליה, רחוב תוסס וצפוף. הוא סיפר, כי יש לו 16 אחיות ואחיות. אביו התחתן בשנית, לאחר שאשתו הראשונה – אמו של איברהים – נפטרה. הוא התיידד במשפחה שלומר לבגרות, והשנה הוא עומד לנשוא לבתו. יש לו ארבע אחיות, וארבע אחותא, והוא רוצה להצטרף אליהם לגדול שם בגורם באוניברסיטה.

ביתנים, שבו איברהים מאוד לקלות המרים הישראליים שלו. בעזרת העברית שלי במלגטורטור' חאלב הצליח לתרגם לעצמו את מילות השירים של אלי לוזון. אני לא מבין רבה רבה, אמר לי כעס, יש לו שיר, איזו מרינה, שבו הוא מבקר את מדינת ישראל.

אין זה יתכן ורוץ מזה, שתי מילים בשרי לא הצלחתי להבין: 'קישוף', 'רפיתוח'.

למחרת, ביום השני בחאלב, אסף אחי איברהים מבית-דמלן שבו התאכסנתו. לבקשתי, נסענו בתחילה אל הקצב היהודי היחיד בעיר. הקצב מרדכי, כ-40, הוא אדם שקט, המכרז באיטיות. התנהגו שלו ממקמת תחת דירתו. הוא נשוי, אב לחמישה. שש שנים הוא מחזיק בחנות. ציין שאין שום יהודי בחאלב וכמו בכל סוריה, הוא רוכש את הבשר אצל קצבים מוסלמים, אבל רק אחרי שאחד מרבני הקהילה אישר כי השחיטה נעשתה כהלכה. ביקש את הבשר, ואישר לנפשו. מרבני הראה לי בגאווה את שני המקדשים בחנותו: כל הקהילה היהודית של חאלב קונה אצלו את שני המקדשים בחנותו: כל הקהילה משפחתית. עניי הקהילה מקבלים בשר חינם. אני כבר רוצה לדעת מאד, הוא אומר, כבר ביקשתי ורובנוס לי ולמשפחתי, אני עדיין מאוד מהחיים בסוריה.

בסוף השבוע שעבר נסעתי מרמשק לחאלב. קבעתי שם מסיבה עם איברהים, צעיר יהודי בן 18, שנפגשתי יום קודם בגטו של מרמשק. איברהים מגיע למרמשק שלוש פעמים בשבוע, לרגל נסקי התכשיטים שלו.

הנסיעה לחאלב – חמש שעות באוטובוס מרווח של חברת 'קרקס' – היא חוויה משעשעת. האוטובוס החדש, המקושט במרבות-דמי, הוא ממונ אוויר ומצויד בטלוויזיה. אלא שהמנוע פעל שעה בלבד, ומסר הטלוויזיה ריצד לאורך כל הדרך. זה לצד זה יושבים נשים בנינים, פלאחים, בדואים אנשי עסקים מעובדים, תוך אופייני של האוכלוסיה הסורית. עוזר התנהג חילק בתחילה המסע מוכרה לכל נוסע, שנכללה במחיר המצחיק של הכרטיס – כשני דולר.

בחאלב מתגוררים כיום – עלפי אומדן אנשי הקהילה עצמם – כ-800 יהודים. התרשמתי, כי מצבם הכלכלי דומה לזה של אחיהם במרמשק, אולם הם נהנים מחופש גדול יותר. הם גרים אומנם בשכונה אחת, זאמליה, אולם זו אינה נטו, אלה שכונה מעורבת, מוסלמית ונוצרית, באזור הישן של העיר.

איברהים הגיע לפגישה עם בן-דודו בן 19. בסוריה, למדתי במהירות, לא עושים רבה לבד. לכל מקום חולקים בקבוצות. השניים ערכו עזבו סיוע תיירותי. בחלילה שיללנו במיכצד התקיע בעיר, אשר לפי המסורת המקומית נבנה על האתר הקדום שבו התגורר אברהם אבינו.

אמרתיו להם, כי אני מתעניינת פחות בארכיאולוגיה, ומעדיפה לסייל באזור הישן, כך בחללי להגוריתא הענייני המיוזר, שלי באזור היהודי. באמת, אמר איברהים, אני גם שם, וכך נלכחתי לסיור בבית-הכנסת, הצמוד לבית-הספר היהודי בקרקס. אולם הספר המיוזר, ממול נמצאת התנוה היחידה בחאלב (ואולי בכל סוריה) לאוכל כשר. אין מעליה שלם, אולם היא נקראת כפי כל. אצל אלבר, דלפק נבנה, מתקן לשווארמה, התמונת של המבורגרים על הקירות, ומקרר עם מיצים ומשקאות קלים. אכלנו עם צ'יפס עם קטשופ מתוק. איברהים הציע לי להצטרף אליו בבית דודתו הסמוך. נכנסנו לבית בו ארבע קומות. הדורה מתגוררת בבית-הקרקע מובלגת בת ארבעה חדרים. הקירות מצופים בצבע, הספות רחבות והשולחנות מפלסטיק. על אתר מקירות השלון תלוי קירוע נחושת של עשרת הדיברות, ולצידה תיבת מלטיק שבתוכה מנורת נאון, אשר מאירה ציור של משה ובגו. בולם הסיונו של מכשיר הטלפון – כמו בשאר בתי היהודים, עלפי מה שנאמר לי.

האב, גם הוא סוחר תכשיטים, עובד בדורבני בקרן יומיים בשבוע, ומרוויח כ-20 אלף לירות סוריות (650 דולר). בתורו. התכבדנו בלכננה. בגינה מלווה קשה, חמום, בציצים קשות, ותיים ופירות גדולות (אלה המכונות 'עיראקיות' בישראל). אחר-כך השיבו אותי מול הטלוויזיה והקרנו. כפי קלסת ויראו שנוצלה בחנותנו בני משפחה בארה"ב. בני הית מאד כמים עם המוסיקה והפגנו תהלהבו בכל פעם שהצליחו לוותו על המסך מפרצו מוכר.

במלך השיחה עם דודתו של איברהים הגיע לרידה רופא, ירד המפשה. רק מאוחר יותר נודע לי, כי לא חל המלחמה, והמפעה על ביקורי הגיעה כבר לאחוני רבים. ממנו למדתי, כי בחאלב רק ארבע משפחות יהודיות משכילות.

אין זה יתכן שאלתי. ירד בכל העולם היהודים עושים כל מאמץ למען גיוון הילדים. כמא היהודים מבקשים לעשות הרבה כסף, ענה הרופא.

הוא סיפר, כי בשעות הבוקר הוא עובד בבית-החולום הממשלתי 'סלום', ואחר החרדים – בקליניקה הפרטית שלו. אני משלם 800